

T.B.M.M.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Grup Başkanlığı

Tarih : **20 Ocak 2026**

Sayı : **16396**

39564

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın T.C. Adalet Bakanı Sayın Yılmaz TUNÇ tarafından Anayasa'nın 98. ve TBMM İçtüzüğü'nün 96. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Saygılarımla.

Özgür KARABAT

İstanbul Milletvekili

Son dönemde kamuoyuna yansıyan çok sayıda tutuklama kararı ve uzun tutukluluk uygulaması, Türkiye'de yargı sisteminin tarafsızlığı, bağımsızlığı ve adil yargılanma hakkı bakımından ciddi ve derin tartışmalara yol açmıştır. Anayasa'nın 19'uncu maddesi ile açıkça güvence altına alınan kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı uyarınca tutuklama, ancak istisnai koşullarda ve zorunlu hallerde başvurulabilecek bir tedbirdir. Buna karşın uygulamada tutuklamanın, yargılama sürecini güvence altına alan geçici bir tedbir olmaktan çıkarak fiilen bir cezalandırma aracına dönüştüğü yönünde güçlü ve yaygın bir toplumsal kanaat oluşmuştur.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda tutuklama için aranan "kaçma şüphesi", "delilleri karartma ihtimali" ve "ölçülülük" kriterlerine rağmen, özellikle siyasi nitelikli dosyalarda, toplumsal muhalefet aktörlerine, seçilmiş yerel yöneticilere, gazetecilere, akademisyenlere ve sivil toplum temsilcilerine yönelik tutuklama kararlarının daha kolay ve hızlı biçimde verildiği; buna karşılık rüşvet, yolsuzluk, organize suç, uyuşturucu ticareti ve kamu zararına yol açan ağır adli suçlarda tutuksuz yargılama, adli kontrol veya kısa süreli tutukluluk uygulamalarının yaygınlaştığı yönünde kamuoyuna yansıyan çok sayıda örnek bulunmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5'inci maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında tutuklamanın son çare olması gerektiği, her somut olayda gereklilik, ölçülülük ve makul süre ilkelerinin titizlikle değerlendirilmesinin zorunlu olduğu açıkça ortaya konulmuştur. AİHM kararlarında, tutukluluğun soyut gerekçelerle uzatılmasının, kalıp ifadelerle verilen tutuklama kararlarının ve tutukluluğun caydırıcı veya sindirici bir araç olarak kullanılmasının, adil yargılanma hakkının ihlali anlamına geldiği defalarca vurgulanmıştır.

Buna rağmen Türkiye'de özellikle siyasi ve toplumsal davalarda tutukluluğun uzun süre devam ettirildiği, tutukluluğa itirazların çoğunlukla gerekçesiz biçimde reddedildiği ve alternatif koruma tedbirlerinin yeterince değerlendirilmediği görülmektedir. Aynı dönemde, kamuoyunda infial yaratan bazı ağır adli suç dosyalarında ise "kaçma şüphesi yoktur" veya "deliller toplanmıştır" gibi gerekçelerle tutuksuz yargılama yoluna gidilmesi, yargı pratiğinde çifte standart algısını güçlendirmektedir.

Bu tablo, tutuklamanın hukuki bir tedbir olmaktan ziyade, siyasi ve toplumsal baskı aracı olarak kullanıldığı yönündeki kaygıları artırmakta; yargıya olan güveni ciddi biçimde zedelemektedir. Hukuk devleti ilkesinin en temel gereği, yargı uygulamalarının öngörülebilir, eşit ve şeffaf olmasıdır. Tutuklama kararlarının suç türlerine, sanıkların toplumsal veya siyasi konumuna göre fiilen farklılaşması, Anayasa'da güvence altına alınan eşitlik ilkesine de açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Bu nedenle tutuklama kararlarına ilişkin istatistiklerin, suç türlerine göre dağılımın, ortalama tutukluluk sürelerinin, tutukluluğa itirazların kabul ve ret oranlarının ve alternatif tedbirlerin ne ölçüde uygulandığının şeffaf biçimde kamuoyuyla paylaşılması büyük önem taşımaktadır. Aksi halde tutuklama, masumiyet karinesini ortadan kaldıran ve yargılamayı peşinen cezaya dönüştüren bir araç haline gelmekte; demokratik hukuk devleti anlayışı ağır biçimde yara almaktadır.

Buna göre;

- 1- Son beş yıl içinde Türkiye genelinde verilen tutuklama kararlarının; suç türlerine (siyasi, terör, basın, örgütlü suç, yolsuzluk, uyuşturucu, cinsel suçlar vb.) ve kişi profillerine (seçilmişler, gazeteciler, akademisyenler, sivil toplum temsilcileri, kamu görevlileri) göre dağılımı nedir?
- 2- Aynı dönem içinde siyasi nitelik taşıdığı değerlendirilen dosyalarda ortalama tutukluluk süresi ile adli ve organize suç dosyalarındaki ortalama tutukluluk süresi arasında istatistiksel bir fark bulunmakta mıdır? Bulunuyorsa bu farkın gerekçesi nedir?
- 3- Ceza Muhakemesi Kanunu uyarınca tutuklama için zorunlu olan “ölçülülük” ve “son çare” ilkeleri kapsamında, son beş yılda kaç dosyada tutuklama yerine adli kontrol veya yurt dışı çıkış yasağı gibi alternatif tedbirler uygulanmıştır?
- 4- Tutukluluğa yapılan itirazlar bakımından kabul edilen ve reddedilen itiraz sayısı kaçtır? Bakanlığınız nezdinde bu verilere ilişkin bir analiz ya da değerlendirme yapılmakta mıdır?
- 5- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Türkiye hakkında verdiği uzun tutukluluk ve ölçüsüz tutuklama kararları sonrasında, bu ihlallerin tekrarını önlemek amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından yargı pratiğine yönelik herhangi bir düzenleme, genelge veya eğitim programı uygulanmış mıdır?
- 6- Kamuoyunda geniş yankı uyandıran bazı ağır adli suç dosyalarında tutuksuz yargılama yoluna gidilirken; siyasi, toplumsal veya basın davalarında tutuklamanın daha kolay uygulanmasının, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı algısını zedelediği yönündeki eleştirilere ilişkin Bakanlığınızın değerlendirmesi nedir?

39564

- 7- Tutukluluğun fiili bir cezaya dönüşmesini önlemek amacıyla, hakimlerin tutuklama kararlarında somut ve dosyaya özgü gerekçe yazma yükümlülüğünün güçlendirilmesine yönelik bir çalışma yapılmakta mıdır?
- 8- Türkiye’de tutuklama tedbirinin uygulanış biçiminin, Anayasa’nın 19’uncu maddesi, AİHS’nin 5’inci maddesi ve AİHM içtihatlarıyla uyumlu hale getirilmesi için kısa ve orta vadede planlanan yapısal reformlar nelerdir?